

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Стеців Ірини Семенівни
на тему «Система моніторингу економічного механізму державного
управління продовольчою безпекою країни»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора
наук з державного управління за спеціальністю
25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми. Актуальність теми "Система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни" обумовлена сучасними викликами та ризиками, які постають перед державами в умовах глобалізації та нестабільності світових ринків. Продовольча безпека є одним із ключових елементів національної безпеки, що потребує ефективного управління та моніторингу для забезпечення стійкості та розвитку агропромислового комплексу, захисту інтересів населення, та мінімізації ризиків, пов'язаних з продовольчими кризами. Зміни клімату, зростання населення, політичні та економічні кризи, а також пандемії, як-от COVID-19, вказують на необхідність створення та підтримки надійної системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Така система дозволяє вчасно виявляти загрози та ризики, оцінювати ефективність існуючих заходів державної політики, а також розробляти та впроваджувати необхідні коригувальні заходи для забезпечення сталого розвитку аграрного сектора. Крім того, інтеграція України в глобальні ринки потребує адаптації національних підходів до управління продовольчою безпекою, враховуючи міжнародний досвід та стандарти. Це підвищує важливість розробки та впровадження інноваційних механізмів моніторингу та оцінки, що забезпечать відповідність національної продовольчої політики сучасним викликам і сприятимуть зростанню конкурентоспроможності аграрного сектора країни. Таким чином, актуальність теми полягає в необхідності створення ефективної та адаптивної системи моніторингу, яка б забезпечувала постійний аналіз та оцінку

економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, сприяючи розвитку національного аграрного комплексу та забезпеченню стійкого розвитку економіки в умовах сучасних глобальних викликів.

Із вищезазначеного слідує, що дисертаційна робота Стеців Ірини Семенівни виконана на актуальну тему, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує авторський підхід до постановки наукової задачі, котра полягає в поглибленні теоретичних і методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни. Тема дисертації узгоджується з Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, затвердженим Кабінетом Міністрів України, у частині обґрунтування механізмів покращення якості життя та реалізації соціально-економічної політики, а також визначення напрямів застосування сучасного підходу до реалізації політики моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни.

Зв'язок з науковими програмами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Національного університету «Львівська політехніка» та «Національної металургійної академії України», зокрема: «Розвиток смарт-спеціалізації "креативні індустрії" у Львівській області» (№ ДР 0123U100401), у межах якої дисертантка сформувала ключові імперативи розвитку цифрової освіти та ефекти від застосування цифрових компетентностей у практичній діяльності держслужбовців у сфері продовольчої безпеки (акт про впровадження від 04.04.2024 р) «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (№ ДР 0107U001146), у межах якої досліджено застосування інструментарію економічної діагностики суб'єктів підприємництва в умовах глобалізаційних процесів, що дозволило дисертантці розробити методіку регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою; «Методологія соціально-економічного,

інформаційного та науково технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (№ ДР 0116U006782), в межах якої дисертанткою сформовано індикатори ефективності системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (довідка про впровадження № 259 від 10.11.2020 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації, автореферату, наукових публікацій Стеців Ірини Семенівни дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи в цілому є достатньо обґрунтованими й достовірними. Вони базуються на критичному узагальненні публікацій провідних фахівців з даної проблематики, опрацюванні широкого масиву офіційних статистичних матеріалів профільних міністерств і відомств, міжнародних організацій. Завдання дослідження логічно структуровані, відображають алгоритм дій для досягнення заявленої мети. Сформульовані автором мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають темі дисертації. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети як теоретико-методологічну основу використано фундаментальні положення сучасної теорії державного управління, інституціональної теорії, концепції провідних наукових шкіл з проблем стратегічного управління, розвитку, класичні й новітні погляди на сутність та інструментарій моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни. Структура роботи відзначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрунтованими та логічно репрезентовані в підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Загальна концептуальна модель дисертації в цілому органічно пов'язується з дослідженням процесу моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни. Автором ґрунтовно розкрита теоретична частина

дисертаційної роботи, в якій достатньо глибоко досліджені теоретико-методологічні та концептуальні засади моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження використовувався методологічний комплекс принципів, прийомів, загальнонаукових, спеціальних та міждисциплінарних методів наукового пізнання, фундаментальні положення сучасних економічних концепцій, теорії систем та державного управління, зокрема теоретичного узагальнення та абстрактно-логічний - для систематизації теоретичних положень щодо понятійно-категорійного апарату державного управління продовольчою безпекою (підр. 1.1, 1.2, 1.3); для розроблення концептуальної моделі державного управління (підр. 1.1), семантичний аналіз для визначення сутності основних категорій державного управління продовольчою безпекою (підр. 1.1, 1.2, 1.3); структурно-логічний аналіз – для визначення взаємозв'язків між базовими категоріями економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (підр. 1.1, 1.2, 1.3); ретроспективний аналіз – для дослідження розвитку економічного механізму (підр. 2.1); кластеризації - для ідентифікації країн за рівнем забезпечення продовольчої безпеки (підр. 2.1); фінансово-економічного та статистичного аналізу - для визначення й узагальнення тенденцій та впливу економічного механізму державного управління на агропромисловість, населення та природні ресурси в контексті забезпечення продовольчої безпеки України (підр. 2.2); структури та динаміки використання бюджетних коштів на забезпечення функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (підр. 3.2); стратегічний SWOT-аналіз для дослідження нормативно-правового забезпечення функціонування економічного механізму (підр. 3.1); контент-аналіз для дослідження тенденцій та патернів державної продовольчої політики (підр. 3.3); кореляційно-регресійний аналіз для визначення взаємозв'язку розвитку економічного механізму державного управління продовольчою безпекою з станом продовольчої безпеки у розрізі

її складових (підр. 2.1), для визначення впливу факторів на результативний показник державного управління продовольчою безпекою (підр. 4.2); фрактальний підхід – для формування структури системи моніторингу економічного механізму державного управління, її підсистем та їхніх компонентів (підр. 4.3); узагальнення, групування і систематизації для обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (підр. 2.3), для визначення напрямів активізації економічного механізму державного управління (підр. 5.2), а також для визначення перспектив імплементації міжнародного досвіду державного управління (підр. 5.1); моделювання – для побудови адаптивної нейромережевої моделі взаємозв'язку індикаторів моніторингу економічного механізму із системою державного управління продовольчою безпекою (підр. 1.3), для побудови сферичної моделі індикативної системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (підр. 4.3), для побудови мультиструктурної нейромережевої моделі системи громадського моніторингу функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни (підр. 5.3); графічний для узагальнення та наочного представлення результатів дослідження (усі розділи дисертаційного дослідження).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз наукових гіпотез та результатів дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що дослідження містить низку теоретичних і науково-методичних положень, які розвивають науку державного управління у частині моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни.

Наукові результати дисертаційного дослідження, які містять елементи наукової новизни, передбачають:

1. Концептуальний підхід до визначення понять "державне управління продовольчою безпекою", "економічний механізм державного управління

продовольчою безпекою" та "система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою" ґрунтується на інтеграції державної політики, яка задає напрями державного управління, державного регулювання, що забезпечує правопорядок, та публічного адміністрування, яке гарантує відкритість та прозорість управлінських процесів. Запропоновані визначення цих понять є валідними в широкому контексті державного управління, спираються на дихотомічний підхід до виділення ознак, що дозволяє чітко ідентифікувати ключові елементи управління продовольчою безпекою та оцінити їх ефективність, а також сформувані систему моніторингу для оцінки економічного механізму управління.

2. Запропонована сферична модель індикативної системи моніторингу забезпечує впорядкування всіх елементів системи на основі програмно-цільового підходу, що дозволяє проводити комплексний моніторинг показників продовольчої безпеки та підвищувати ефективність державної продовольчої політики через раціональне планування та розподіл ресурсів.

3. Розроблена мультиструктурна нейромережева модель громадського моніторингу створює потоки інформації, які дозволяють контролювати діяльність державних органів, законодавства та програм, що впливають на продовольчу безпеку. Це забезпечує оперативний громадський моніторинг, що допомагає вчасно виявляти та вирішувати проблеми, запобігаючи продовольчим кризам.

4. Удосконалені підходи до формування ефективних моделей реалізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою підвищують прозорість, підзвітність та адаптивність управлінських процесів. Також вдосконалено нейромережеві моделі, що синхронізують відхилення та зміни у системі моніторингу, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та посиленню впливу державних заходів.

5. Представлена методологія дослідження міжнародного досвіду дозволяє відтворити та систематизувати досвід країн, ефективність їхньої

державної політики в сфері продовольчої безпеки, що сприяє імплементації цього досвіду в Україні.

6. Визначені підходи до моделювання детермінантних факторів включають кількісну оцінку впливу на продовольчу безпеку та автоматизацію управлінських процесів, що дозволяє точніше моніторити та реагувати на динамічні зміни.

7. Обґрунтовані підходи до удосконалення державної політики та нормативно-правового забезпечення акцентують на покращенні координації між різними рівнями влади та інтеграції міжнародного досвіду. Водночас розроблено підходи до цифрової освіти держслужбовців для покращення ефективності державного управління.

Загалом, запропоновані підходи спрямовані на підвищення ефективності економічного механізму управління продовольчою безпекою в умовах сучасних викликів, забезпечуючи стійкість та розвиток продовольчої безпеки України.

Теоретичне та практичне значення наукових результатів. Дисертаційна робота Стеців Ірини Семенівни представляє наукову цінність, оскільки розроблені в ній теоретичні положення можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності, пов'язаній з державного регулювання системи перинатальної допомоги. Результати дисертаційного дослідження є внеском у теорію та методологію науки державного управління. Серед іншого, запропоновано наукові підходи до вирішення задач вдосконалення моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретико-концептуальні положення дисертації стали основою для розробки методичних і прикладних рекомендацій стосовно моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни, які можуть бути використані в діяльності органів державної влади.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження використані

у діяльності Львівської обласної державної адміністрації, зокрема Департаментом економічної політики при формуванні Стратегії розвитку Львівської області на період 2021 – 2027 років використано підходи до аналізу ефективності інструментів державного управління застосовано індикатори моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (довідка № 1-12/333 від 28.05.2024 р.); Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, зокрема Управлінням Держпродспоживслужби в Яворівському районі Львівської області під час розроблення пропозицій до формування державної політики у сфері продовольчої безпеки враховано рекомендації щодо ініціювання внесення змін до законодавства та зміцнення інституційної бази (довідка 13-25/5 від 24.05.2024 р.); - Національного агентства України з питань державної служби, зокрема Західним міжрегіональним управлінням під час внесення на розгляд НАДС пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної служби та з питань управління персоналом запропоновано підходи до розвитку цифрової освіти держслужбовців у контексті забезпечення функціонування системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (довідка 2-22/5 від 04.05.2024 р.); - Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації, зокрема використано підходи до впровадження заходів розвитку цифрової освіти держслужбовців у контексті забезпечення функціонування системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (довідка № 02-10/1234 від 04.06.2024 р.); - Державної митної служби, зокрема Департаменту Львівської митниці митного посту «Рава-Руська» для удосконалення стратегії розвитку митної служби застосовано підходи до оптимізації системи управління ризиками митного контролю у сфері продовольчої безпеки (довідка № 3/20-1204 від 28.05.2024 р.); - Червоноградської міської ради, зокрема Відділом цифрової трансформації, інформаційної політики та прозорості під час організації роботи у сфері розвитку місцевих електронних інформаційних ресурсів

використано запропоновані підходи до формування системи громадського моніторингу функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (№ 3/20-1247/1 від 27.05.2024 р.); - Яворівської міської ради, зокрема під час формування Стратегії розвитку Яворівської міської територіальної громади на період до 2027 року для досягнення стратегічної цілі розвитку інфраструктури та чистого довкілля використано запропоновані напрями активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою (довідка № 4032 від 29.05.2024 р.). Результати наукового дослідження дисертантки використовують у господарській діяльності підприємства харчової промисловості України: ВП «Львівський жировий комбінат» ТОВ «Щедро» (довідка № 768/01 від 24.05.2024 р.), ТзОВ «МВП АГРО ГРУПП» (Ужгородський олійний завод) (довідка від 24.04.2024 р.), ФОП «Мініпекарня» (довідка від 24.04.2024 р.), ТзОВ «Іволг» ПП «Корона» (довідка від 24.04.2024 р.), ПП «Parilon» (довідка від 24.04.2024 р.).

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані у 54 наукових праці, з них 30 одноосібних, зокрема: 6 статей у періодичних виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, 25 статей у наукових фахових виданнях України, 1 монографія, 16 тез доповідей науково-практичних конференцій, 8 публікацій, що додатково відображають результати дисертації.

У дисертації Стеців І.С. використані лише ті результати досліджень, які були отримані нею особисто. Публікації достатньою мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань, їх географії та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління.

Дискусійні положення, зауваження та побажання. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що вона містить

низку тверджень, які, на наш погляд, можуть слугувати підґрунтям для дискусії та зауважень.

1. У роботі представлено систематизацію понятійного апарату, зокрема термінів «державне управління», «державне регулювання» та «публічне адміністрування». Проте залишається неоднозначність у трактуванні цих понять, що може призводити до змішування їхніх значень. Наприклад, на сторінці 60 зазначено, що терміни «державна політика», «державне регулювання» і «публічне адміністрування» часто використовуються синонімічно, проте вони характеризують різні аспекти державного управління. Це потребує більш чіткого розмежування та конкретизації в контексті дослідження, щоб уникнути плутанини та забезпечити точність висновків.

2. Хоча дисертація включає багатокомпонентний методологічний апарат, не завжди зрозуміло, як саме ці методи інтегровані у дослідження. Наприклад, тривимірна матрична модель, згадана на сторінці 89, потребує більш детального пояснення щодо її практичного застосування та впливу на результати дослідження. Це дозволило б зробити дослідження більш зрозумілим для наукової спільноти.

3. Хоча у роботі підкреслюється важливість розробленої системи моніторингу для державного управління, бракує конкретних рекомендацій для різних рівнів державного управління щодо її впровадження. Наприклад, на сторінці 180 згадується, що державне управління повинно базуватися на нормативно-правовому регулюванні, проте не розкрито, як це може бути реалізовано на практиці для конкретних органів влади. Більш детальні рекомендації підвищили б практичну цінність дослідження.

4. У дисертації пропонуються теоретичні рішення і моделі, але недостатньо уваги приділено практичній перевірці їхньої ефективності. На сторінці 335 зазначено про важливість застосування програмно-цільового підходу, однак варто було б додати приклади успішного використання цих моделей на практиці, щоб підтвердити їхню дієвість.

5. Хоча у дисертації піднімаються питання впливу сучасних викликів, таких як війна в Україні, варто більш детально розглянути, як запропонована система моніторингу буде адаптуватися до кризових ситуацій. На сторінці 438 описується атрибутивно-реляційне визначення державного управління продовольчою безпекою, але необхідно включити сценарний аналіз або стратегії управління в умовах нестабільності.

6. У роботі варто більше уваги приділити координації між різними органами державного управління та міждержавній співпраці у сфері продовольчої безпеки. Наприклад, автором зазначено, що державне управління повинно бути прозорим та відкритим, але конкретні механізми координації не детально розкриті. Додаткове обґрунтування цієї складової підвищило б ефективність запропонованої системи моніторингу.

Узагальнюючи відмітимо, що зазначені дискусійні положення, зауваження і недоліки є свідченням складності та багатоаспектності досліджуваної проблематики, не знижують наукової цінності дисертації та принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Стеців І.С. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати та методичні положення, які мають корисну практичну значущість для держави.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація, виконана Стеців Іриною Семенівною на тему «Система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із розвитку моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття

ефективних рішень із питань забезпечення регулювання системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації та дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління та профілю спеціалізованої вченої. Робота також відповідає вимогам п.п. 7 та 9 12, 13, 14 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, що висуваються до докторської дисертації, а її автор – Стеців Ірина Семенівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент,
ректор Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ЗВО “Міжнародний науковий
технічний університет імені академіка Ю.
Бугая”

Г.Л. Шестаковська